№ 186 ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 29

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 29 № 186

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բնութեան ուսումնասիրութիւնը մեր երկրում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ներքին գործերի նոր մինիստրը. Օթելլօ'ի ներկայացումը թուրքերէն լեզւով, Նամակ Ասխաբադից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԿՐՈՒՄ

Ներկայ օգոստոս ամսի երկրորդ կէսին Թիֆլիսում կազմակերպված էին յատուկ դասախօսութիւններ գիւղական ուսուցիչների համար: Դասախօսութիւնները նպատակ ունէին աւելացնել ուսուցիչների մտաւոր պաշարը բ ն ա կ ա ն գ ի տ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ի ց և սովորեցնել նրանց կատարելու ապագայում դիտողութիւններ և ուսումնասիրութիւններ իրանց գործունէութեան շրջավայրում: Դասախօսութիւնների կազմակերպութիւնը իրանց վրա էին վերցրել Թիֆլիսի միջնակարգ դպրոցների մի քանի ուսուցիչներ, որոնք դասաւանդում են բնական գիտութիւններ:

Գիւղական ուսուցիչները բացի դասախօսութիւններ լսելուց, այցելեցին Կովկասեան Թանգէյը, շերամապահական կայարանը, բուսաբանական այգին և ուրիշ տեղեր, որպէս զի ծանօթանան բոյսերի, կենդանիների և հանքերի ժողովածուների հետ և գաղափար կազմեն երկրի բնական հարստութիւնների մասին:

Այդ պարապմունքների ժամանակ պարզվեց, ի վերջի այլոց, մի հանգամանք: Այդ այն է, որ Կովկասի բնութիւնը ուսումնասիրելու համար չը կան ձեռնարկներ, ինչպիսիները, օրինակ, գոյութիւն ունեն Եւրոպայի զանազան տեղերում: Այդ պատճառով Կովկասում ուսումնասիրութիւններ անում շատ դժուար կացութեան մէջ է ընկնում, անկարող լինելով գտնել օժանդակ միջոցներ:

Մի այնպիսի անհրաժեշտ բան, ինչպէս է, դիցուք, բոյսերի ուսումնասիրութիւնը, կարող է իրագործվել մեր երկրի ամեն մի անկիւնում, եթէ գոյութիւն ունենար բ ո յ ս ե ր ո ր ո շ ե լ ո ւ մ ի ձ ե ռ ն ա ր կ: Ժողովրդական ուսուցիչները ցանկութիւն յայտնեցին, որ պատշաճաւոր հաստատութիւնը ուշադրութիւն դարձնէ այդ թերութեան վրա և միջոցներ ձեռք առնէ այդպիսի ձեռնարկ կազմելու համար:

Երբ որ կան ձեռնարկներ և ուսումնասիրող խմբեր, այն ժամանակ ոչ միայն հեշտանում է երկրի բնութեան ուսումնասիրութիւնը ամեն մի անդում, այլ և հող է պատրաստվում մի շարք առաջադիմութիւնների համար, որոնք հէնց այն պատճառով բացակայ են մեր երկրում, որ մենք շատ քիչ ենք ծանօթ առհասարակ բնութեան և մասնաւորապէս մեր երկրի բնութեան հետ:

Այդ պահանջը վաղուց զգացված է, բայց դրական քայլեր նրան բաւարարութիւն տալու համար դեռ շատ քիչ են արված:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՄԻՆԻՍՏՐԸ

Հեռագիրը լուր բերեց, որ բարձրագոյն բարեհաճութեամբ ներքին գործերի մինիստրի ամենածանր ու ամենապատասխանատու պաշտօնին նշանակված է Վիլնայի, Կօվնայի և Գրօդնօ նահանգների գեներալ-նահանգապետ գեներալ-ադիւտանտ և գեներալ-լէյտէնանտ իշխան Պ. Դ. Սվեատոպոլկ-Միրսկին:

Իշխանը ծնված է 1857 թւին և իր կրթութիւնն ստացել է նախ Նորին Մեծութեան Թուրք կորպուսում, իսկ յետոյ գլխաւոր շտաբի Նիկոլայեան ակադեմիայում: Ուսումն աւարտելուց յետոյ իշխանը մտել է զինւորական ծառայութեան հեծելազօրքի մէջ. 1877-ին նա նշանակվել է Նորին Մեծութեան փլիգել-ադիւտանտ և ստացել է Աննայի 4-դ աստիճանի շքանշան: Նա մասնակցել և աչքի ընկնող ծառայութիւններ է արել ռուս-թրքական պատերազմում, որի համար և ստացել է Աննայի III աստիճանի և Վլադիմիրի IV աստիճանի շքանշանը սրերով և բանտով: 1881-ին իշխանը նշանակվում է VII զօրաբանակի շտաբի մօտ առանձին յանձնարարութիւնների համար ծառայելու, միաժամանակ և ստանում գլխաւոր-շտաբի փոխ-գնդապետի աստիճան: Այսպէս շարունակելով իր ծառայութիւնը զինւորական ասպարէզում, նա աստիճանաբար բարձրանում է մինչև III գվարդիական դիվիզիայի շտաբի կառավարչի աստիճանին ու ստանում բազմաթիւ բարձր շքանշաններ: 1895 թւից սկսած' իշխանի գործունէութեան բնաւորութիւնը փոխվում է. զինւորական վարչութիւնից նա անցնում է ներքին վարչական գործերին: 1899-ին նա նշանակվեց Պենզայի նահանգապետ, 1897-ին Եկատերինօսլաւի նահանգապետ, 1900 թւին կոչվեց լինելու Ներքին գործերի մինիստրի օգնական և ժանդարմների մի առանձին կորպուսի հրամանատար: 1901 թւին իշխան Պետր Դիմիտրիեւիչին յայտնվել է Բարձրագոյն շնորհակալութիւն և շնորհվել է նրան գեներալ-լէյտէնանտութիւն: 1902 թւի սեպտեմբերին իշխանը նշանակվել է Վիլնայի, Կօվնայի և Գրօդնօ նահանգների գեներալ-նահանգապետ և այդ պաշտօնումն էր նա, մինչև որ Բարձրագոյն հրամանը կոչեց նրան ներքին գործերի մինիստրի ծանր ու փշալից պաշտօնին:

«ՕԹԵԼԼՕՅԻ» ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

(Նամակ Շուշուց)

Ամսիս 22-ին Ն. Խանդամիրեանի դահլիճում թուրք սիրողները, մասնակցութեամբ տ.տ. Զարիֆեանի և Ալվեսի, ռէժիսօրութեամբ Յ. Աբելեանի, ներկայացրին Շէքսպիրի «Օթելլօն», թարգմանութեամբ Հաշիմ-բէկ Վեզիրօվի: Դահլիճը ամբողջովին լիքն էր հասարակութեամբ: Լօժաները և գալլերէան լիքն էին կանանցով, սակայն բարակ չնչիքով ծածկված: Հանդիսականները ամենայն ուշադրութեամբ հետևում էին դերակատարների խաղին. երևում էր, որ դրանց հետաքրքրում էր ներկայացումը: Դահլիճի վերջին շարքերում, օրինակ, լսելի էին յանդիմանական կամ հաւանական խօսքեր դէպի դրամայի այս կամ այն հերոսը: Դէպի Դեզդեմոնան տածած կարեկցութիւնը բոլորի դէմքին կարծէք ընդգծված էր և ընդհակառակը դէպի Եագօն—ատելութիւն: Պէտք էր տեսնել ինչպէս էին հառաչում և «հայվան» խօսքը աղղում Օթելլօյին, երբ վերջինս Դեզդեմոնային սպանում է և յետոյ սպանում դաշյը իր սրածի վրա:

Մուտքի մօտ ծախվում էր տպված ու թարգմանված «Օթելլօն»: Հետաքրքրվողները հէնց այդտեղ էլ ձեռք էին բերում այդ գիրքը և ուսանք այս կամ այն անկիւնում խորասուզվել էին ընթերցանութեան մէջ:

Օթելլօյի դերը կատարում էր ինքը թարգմանիչը և ինչ ասել կուզէ, որ նրա խաղը—իբրև սիրողի—թոյլ էր: Ասենք բոլոր դերակատարներն էլ թոյլ էին, բայց դրանց մէջ իր խաղով աչքի էր ընկնում Եագօի դերակատարը:

Չը մոռանանք յիշել, որ բոլոր դերակատարները, առանց բացառութեան, անգիր գիտէին իրանց դերերը և դա պատիւ է բերում իրանց:

Տափահարութիւնները բուռն էին և անհամար:

Այսպիսով հայ դերասանների աջակցութեամբ, ձեռք ձեռքի տուած նրանց հետ, թուրք սիրողները հնարաւորութիւն ունեցան ծանօթացնելու իրանց ազգակիցներին Շէքսպիրի հետ:

Կովկասեան

ՆԱՄԱԿ ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ

Օգոստոսի 21-ին

Արդէն հրատարակված է կառավարութեան կողմից ի գիտութիւն ընդհանրութեան, որ Անդրկասպեան երկիրը վարակված է խօլերայից:

Սպասելի էր, որ ժողովուրդը առաջներում պատահած ահռելի կոտորածը խօլերայից յիշելով, պիտի ցրվէր զանազան կողմեր իրանց կեանքը փրկելու համար. սակայն հակառակ սպասածին, նա աւելի քան սառնասիրտ գտնվեց և չը նայած այն հանգամանքին, որ այդ հիւանդութիւնը երևացել է նաև մեր քաղաքում, նա, այդ մի և նոյն հասարակութիւնը, որն առաջներում խուճապում էր, այժմ հանգիստ սրտով շարունակում է իր առօրեայ գործերով զբաղվել, սակայն հասկացողութիւնների մի այլ գիտակցութեամբ: Առաջներում ժողովուրդը—ի հարկէ ոչ ամէնքը—խօլերան համարում էր Աստուծոյ պատիժ և իրան ընդունակ չէր համարում կռւելու նրա դէմ, իսկ այժմ շնորհիւ տարիների ընթացքում որոշ չափով իւրացրած կուլտուրական զարգացողութեան, նրա աշխարհահայեցողութիւնը դէպի իրան շրջապատող պայմանները այլ են:

Ասխաբադցիների համար 12 տարի առաջ յուլիսի 23, 24 և 25-ը պատմական օրեր են. խօլերայից այդ երեք օրվայ մէջ մեռել են աւելի քան երկու հազար հոգի. բայց այն ժամանակ հարկաւոր միջոցները շատ քիչ են ձեռք առած եղել և ժողովուրդն էլ անպատրաստ է եղել, իսկ այժմ երբ հասարակութիւնը գիտակցութեամբ է վերաբերվում և կառավարութիւնն էլ ամեն ջանք գործ է դնում նրա առաջն առնելու, բնական է, որ նա առաջվայ պէս կոտորած չէ կարող անել և ժողովուրդն էլ չէ հաւատում, որ նա խեղապէս խօլերայ է: Շատերը լսել և կարդացել են, որ Պարսկաստանում այս ինչ քաղաքում օրական մի քանի հարիւր մարդ է կոտորվում և դժուար են հաւատում, որ մեր մէջ նա այդպէս թեթև անցնէ:

Ասենք դեռ վիճելի է, թէ մեր երկրում երևացածը խօլերայի ո՞ր տեսակն է—եթէ միայն տեսակներ կան, այդ մասնագէտների գործն է—և գուցէ մօտիկ ապագայում այդ պարզվի:

Ընդհանրապէս Անդրկասպեան երկրում և մասնաւորապէս Ասխաբադում եղանակը բաւականին տարբերվում է Կովկասի կլիմայից: Յունիս և յուլիսը շատ շոգ է լինում. դրսում այդ ամիսներում ջերմութիւնը հասնում է 55—60⁰ R և երբեմն աւելի, իսկ օգոստոսը ընդհակառակը միանգամայն հով է այնչափ, որ երեկոները շատերը վերարկու են հագնում. այժմ երբ գրում եմ այս տողերը, սենեակում 22⁰ է, իսկ մի ամիս առաջ 33—35⁰-ից դժուար էր իջնում: Կովկասում և մանաւանդ Գանձակում, օգոստոս ամիսը նոյնքան շոգ է լինում, որքան յուլիսը: Ասում են, որ եղանակի բարեյաջող հետևանքից ևս կախված է խօլերայի տարածվելը. այժմ երբ մեզ մօտ աւելի հով է, գուցէ նա մեզանում շատ չը տարածվի:

Կրասնովօդսկում հաստատված է կարանտին. երկաթուղու վարչութեան կողմից կարգադրված է, որ գնացքը Ասխաբադում, Կահախկայում, Թէջէնում, Բերվում և Բայրամ-Ալի կայարաններում երկար կանգ չառնէ և իւրաքանչիւր այդ կէտերից մեկնողից պահանջվում է բժշկական վկայական: Հիւանդութեան դէպքերի մասին Անդրկասպեան շրջաններում' արդէն յիշված է «Մշակ»-ում:

Ասխաբադում ամսիս 20 և 21-ին հիւանդութեան դէպք չէ եղել, հիւանդացել էր մի զինւոր, բայց պարզվեց, որ ոչ թէ խօլերայից, այլ տիֆից: Ռուսաստանից եկել են բաւականաչափ բժիշկներ, որոնց կարելի է պատահել ամեն քայլափոխում. Նրանք պարապութիւնից չը գիտեն ինչ անեն. պատրաստ են ամեն դիմողի օգնութեան հասնել:

Թէոդ. Ղազարեան

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ

Օգոստոսի 11-ին

Տեղական ժողովրդի բոլոր դասակարգերը, իբրև հողագործներ, ունեն իրանց հողաբաժինները: Ամեն մի ընտանիք իր շնչի թւի համաձայն ունի իր հողի հասոյթը թէ վարելահողերից և թէ խոտատեղերից: Տասնեակ տարիներից առաջ մեր քաղաքացիների հողերը մնում էին անճաւասար բաժանութեան մէջ. զանազան դեպուտատների օրով զանազան չափի ու տարածութեան հողամասեր սրա նրա ձեռքումն էին մնում: Օրինակ, ով ինչքան հողաբաժիններ ունէր' շահագործում էր. կային այնպիսի մեծատուն ռաշպարներ, որոնց հողամասերը չը բաւականացնելով նրանց, ստիպված էին լինում կապելով վերցնել իրանց հարևաններից, որոնք ույժ չունէին վարել-ցանելու կամ քաղելու: Կային նաև այնպիսիները, որոնք զանազան պայմաններով (կիսովի, վարձովի և այլն) մշակում էին իրանց աղքատ դրացիների արտերն ու քաղատեղերը: Մի խօսքով, մէկը շատ քիչ հող ունէր, իսկ միւսը, ընդհակառակն, շատ հող ունէր, որին գուցէ այնքան էլ պէտք չէր: Եւ այդպէս շարունակ:

Հողաբաժինների այդ անհաւասարութիւնը վերջին տարիներս մեր քաղաքի հասարակութեան առօրեայ առաջնակարգ խնդիրներից մէկը դառնալով, հարց բարձրացաւ նորից չափել քաղաքապատկան բոլոր հողամասերը և այժմեան ընտանիքի շնչի կամ «Նաֆարի» համաձայն նորից բաժանել: Այդ հանգամանքը միայն կարող էր մեղմացնել շատ մարդկանց սրտերը, որոնք տարիներից ի վեր պահանջում էին հողերի հաւասարաչափ բաժանումն ընտանիքների թւի և «Նաֆարի» համաձայն, պատճառ բերելով, որ շատ ընտանիքներ, թւով աւելի շատ լինելով միւսներից, աւելի պակաս հողամասեր ունեն. իսկ միւսները թէև շատ հողեր ունեն, բայց անկարող են լինում բոլորը մշակել, տալիս են սրան նրան շահագործելու ինչ ինչ պայմաններով, որոնք ոչ մի շօշափելի արդիւնք չեն տալիս հողատիրոջը:

Եւ ահա այդ հանգամանքների տեսակէտից մեր քաղաքային աւագ պ. Գ. Արծրունի բարւոք համարեց հողերը բաժանել ընտանիքների նաֆարի համաձայն: Մեծչաններին ժողով գումարելով' ընտրեցին մի քանի հոգի իբրև հողաբաժիններ, որոնք մի քանի ամսում հազիւ կարողացան վերջնականապէս հողերը բաժանել այժմեան շնչի համաձայն: Ինչպէս յայտնվեց, ամեն մի շունչի, արական թէ իգական, հողաբաժին ընկաւ 3 չվան, մէկուկէս չարեք տեղական չափով, այսինքն կէս դեսեատին և 150 քառակուսի սաժէն իւրաքանչիւր անձին: Սակայն ժողովը որոշեց նաև հողից զրկել քաղաքացի այն անդամներին, որոնք օտարութեան մէջ են ապրում տարիներով: Շատերի կարծիքով, դա խելացի վճիռ է, որովհետև մեր քաղաքը օտարութեան մէջ շատ պանդուխտներ ունի, որոնք նոյն իսկ տասնեակ տարիներով հայրենիքի երես չեն տեսնում, ուր մնաց հողեր վարել ու ցանել, այն ինչ մինչև այժմ նրանք ունէին քաղաքում թէ արտեր և թէ խոտատեղեր, որոնք, ինչպէս յայտնի է, կամ շահագործվում էին կողմնակի մարդիկների ձեռքով, կամ թողնվում էին բոլորովին անմշակ: Սակայն, մեր կարծիքով, աւելի լաւ կը լինէր հողերի մի որոշ մասը պահվէր իբրև պահեստի պաշար' ապագայում վերադարձող ընտանիքներին ևս բաւականութիւն տալու համար, քանի որ դրսի մարդիկ (մեր քաղաքացի պանդուխտները) դժգոհ են այդ վճռից և շատերը ցանկանում են հէնց այժմ վերադառնալ հայրենիք' լոկ հողից չը զրկվելու համար, չը նայելով, որ նրանցից

շատերը ոչ կարիք ունեն հողի և ոչ էլ կարող են հողագործութեամբ պարապել։

Գ. Մինասեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Բնակարանի պետական տուրքի և նրա ուշացնելու տուգանքի վերաբերութեամբ թիւրիմացութիւնների առաջն առնելու համար՝ Թիֆլիսի «Կազեօննաեա պալատան» բացատրել է, որ որոշված պետական բնակարանային հարկը պարտապաններից պէտք է լրիւ վերցվի։ Բարձրագոյն մանիֆէստի հիման վրա ներվում են միայ ուշացնելու համար բարդված տուգանքները մինչև Թագաժառանգ Ցեսարևիչի ծննդեան օրը։

—

«Р. С.» լրագիրն ասում է, որ օգոստոսի 23-ին Հեռաւոր-Արևելքից Մոսկվա են հասել երկաթուղով 16 հոգի հոգեկան-հիւանդներ, որոնցից մէկը բժիշկ է, իսկ 15-ը զինուորներ։ Ամբողջ ճանապարհը՝ Նիկօլսկ-Ուսսուրիյսկից մինչև Մօսկվա երկաթուղին կատարել է 27 օրում, սովորականից 5 օր աւելի ուշ։ Գնացքի շարժված ժամանակը հիւանդները եղել են հանգիստ, իսկ կանգ առած միջոցին կատաղութեան մէջ են եղել։ Նրանց ուղեկցող բժիշկը, գթութեան քոյրերը և զինուորները սաստիկ ուժասպառ են եղել՝ կատարելով իրանց ընկած այդ ծանր պարտականութիւնը։

—

Թիֆլիսի քաղաքային առաջի ապաստարանի կառավարչի զեկուցումից երևում է, որ յունիս ամսում ապաստարանում գիշերել են ընդամենը 1572 հոգի, որոնցից 1382 հոգի տղամարդիկ և 190 կանայք։ Ըստ ազգութեան հետևեալն են. ռուսներ՝ 569 տղամարդ և 139 կանայք, հայեր՝ 555 տ., վրացիներ՝ 226 տ. և 30 կ., թուրքեր՝ 28 տ., լեհեր՝ 4 տ, և 21 կ.։ Ամենամեծ թիւը կազմում են մշակներ—618 հոգի և գործի անընդունակներ 327 հոգի։ Գիշերել են նմանապէս 1 աշակերտ, 1 նախկին ուսուցիչ և 1 ժանկաբարձուհի։

—

Հանգուցեալ նկարիչ Վերեշչագինը կտակ է թողել, որ իր բոլոր նկարներն իր մահից յետոյ հասարակական աճուրդով ծախվեն, Մինչև մահվան օրը հանգուցեալը թողել է 60 իւղաներկ պատկեր և 600-ի չափ գծանկարներ։ Նկարիչ Րերիխն այդ բոլոր նկարները կարգաւորել է և տեղափոխում է Պետերբուրգ աճուրդի համար։ Աճուրդից առաջ ակադէմիկ Բոտկինը գնահատելու է այդ բոլոր պատկերները։ «Нов.» լրագիրն ասում է, որ այդ տարօրինակ և միանգամայն նշանաւոր աճուրդը հետաքրքրութիւն է զարթեցրել ոչ միայն Ռուսաստանում, այլ և արտասահմանում, մանաւանդ Ամերիկայում։

—

Մուղանի անապատի ռուս գաղթականների Պետրո-Պաւլովսկ և Նօվո-Նիկօլաեվսկ գիւղերի բնակիչների մէջ աչքացաւը և փորի հիւանդութիւններն ստացել են համաճարակ բնաւորութիւն։ Աչքացաւը և ջերմուտենդը սաստիկ վնասում են երեխաներին։

—

Թիֆլիսի լաբարոտորիայի կառավարիչ պ. Ալիքէկեանը կրկին հարց է յարուցել քաղաքային վարչութեան առաջ այն մասին, որ հարկաւոր է կարգաւորել կաթնավաճառութեան գործը շուկայում և խնդրում է իր այս հարցը առաջարկել քաղաքային խորհրդի քննութեան։

—

Երէկ, օգոստոսի 28-ին սրտի պայթումից վախճանվեց Թիֆլիսի կոմենդանտ Րէյտէրը։

—

Թիֆլիսի չորրորդ և վեցերորդ քաղաքամասերի Թաղական հոգաբարձութեան կազմած արձանագրութիւնների պատճառով՝ դատի են ենթարկվում «Պուրգվինօ» բեստորանի տէրը և մսավաճառներ՝ Հուսէյին Սադըխ-օղլի, Բեաս Հուսէյին-օղլի և Յարութիւնեան և ճաշարան ու գինետուն պահող Կերեսելիձէն՝ նրանց առողջապահական կանօններին հակառակ վարվելու պատճառով։

—

Մեզ հաղորդում են, որ այս տարի սեպտեմբերի 25—30-ին կը կայանայ Ցիւրիխում Եւրոպայի հայ ուսանողական Միութեան համաժողովը։

—

Ստացանք «Վէպք ի դերից Շէկսպիրայ» վերնագրով գիրքը, հեղինակութիւն Լամբայի և թարգմանութիւն անգլիականից Թ. Տէր-Ստեփաննոսեանի։ Թարգմանիչը Կալկաթայի հայոց Մարդասիրական ճեմարանի հայոց լեզուի ուսուցիչն է։ Գիրքը տպված է Վեննետիկում, 1903 թ.։ Ափսոս միայն, որ թարգմանութիւնը կատարված է գրաբար լեզուով։

—

«Кавк.» պաշտօնական լրագրին հեռագրում են Պետերբուրգից, որ Թիֆլիսի բէալական դպրոցի տեսուչ Ստասենկօն նշանակված է Սուխումի բէալական դպրոցի դիրեկտոր, իսկ Ստավրոպօլի գիմնազիայի վերահսկիչ Գրիգօրիեվը—Դերբենտի տեսուչ բէալական դպրոցի դիրեկտոր։

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 17-ին տեղիս օրիորդաց դպրոցի դահլիճում զանազան հայ թեմական դպրոցներում սովորող աստրախանցի աշակերտները իրանց չքաւոր ընկերների օգտին մի ներկայացում տըւեցին, որին կցված էր համերգական բաժին։ Խաղացին «200,000»-ը և Էմ. Տէր-Գրիգորեանցի «Վայրենին»։ Այդ երկու վօդըվիլների ընտրութիւնն էլ անաջող էր։ Նախ՝ որ սրանցից առաջինը մի քանի անգամ խաղացվել է Աստրախանում, իսկ երկրորդը՝ աւելի մանկական է քան հասակաւորների համար։ Անհամեմատ աւելի աջող էր համերգական բաժինը, որտեղ մասնակցողները ոչ աշակերտներն էին։ Հիանալի էր ուսանող պ. Բայեանցի ջութակի վրա նուագած «բայեաթին», որը շատ լաւ տպաւորութիւն թողեց և արժանացաւ բուռն ծափահարութիւնների։ Միջակ էր ուսանող պ. Կարապետեանի երգած «Ձայն տուր ով ծովակը». պարոնը ունի փոքրիկ դեռ չը մշակված ձայն։ Խմբապետ պ. Նիկ. Մէգնիկեանցը մի աւելորդ անգամ էլ ապացուցեց իր հմտութիւնը խմբական գործում, երգելով մի քանի շատ աջող երգեր։ Ի դէպ. հարկաւոր եմ համարում յայտնելու աստրախանցիներին, որ ամսիս վերջերը լինելու է պ. Մէգնիկեանցի համերգը տեղիս վելօսիպեդիստների այգում. յուսալի է, որ մեր հասարակութիւնը, գնահատելով նրա տոկուն աշխատութիւնը, անտարբեր չի գտնվի դէպի այդ համերգը։ Այս անգամվայ երեկոյթից զուտ արդիւնք մնացել է մօտաւորապէս 150 րուբլի։

—

ՔԱՆՁՐԱԳԵԱԶԻՑ (Պարսկաստան) մեզ գրում են. Այս տարի բարեբախտաբար ամառը համեմատաբար ուրիշ տարիների, բաւականին հով է անցնում և միայն մի քանի անգամ 2—3 օրերով տաք արաւ ու շնորհիւ լաւ եղանակների բոլոր բերքերը առատ են, մանաւանդ բամբակը շատ լաւ և առատ բերք է խոստանում, եթէ աշունը շատ անձրևային և ցուրտ չանցնի ու բամբակը դեռ կոկոններից չը բացված չը դեղնացնի և չը փթացնի 1901 թւի նման։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ճապօնացիները եւս պատրաստվում են։ Վաշինգտօնից հեռագրում են «Morning Post» լրագրին, թէ ճապօնացիները այժմ բաւականանում են միայն ամրացրած յենակէտ ստեղծելով Լեաօեանում։ Նախատեսելով, որ Ռուսաստանը պատրաստութիւններ է տեսնում եկող տարվայ պատերազմի համար և աջակից նոր զօրքեր կուղարկէ Կուրօպատկինին, Ճապօնիան արդէն մշակել է ծրագիր և այդ դէպքի համար և կուղարկէ Մանջուրիա նոր 200,000 զօրք։ (Р. А.)

Տեղեկութիւններ Լեաօեանի կռիւների մասին։ Դեռ ռուսաց զօրքերի մի մասը գտնվում էր Լեաօեանում, բայց ճապօնացիները կարողացան թմբկահարել ամբողջ աշխարհում; թէ և քաղաքը, և երկաթուղային կայարանը արդէն իրանց ձեռքումն է։ Մարշալ Օյեաման օգոստոսի 20-ին զեկուցեց. ռուսաց զօրքերը աջ թեի վրա և կենտրօնում անկարող էին դիմանալ ճապօնացիների յարձակման—նրանք սկսեցին խառնիխուռն նահանջել Տայցզիխէ գետի աջ ափը, հալածվելով ճապօնացիների սաստիկ կրակից, որոնք գրաւեցին ռուսական $10^1/_2$ սանտիմէտրանոց թնդանօթներ և հարուածում էին նահանջող ռուսներին ռումբերով։ Օգոստոսի 16-ին ճապօնացիների կորուստները 10 հազար մարդից աւելի չէին։ Տօկիօում այդ զեկուցումը անսովոր հրճուանք պատճառեց։ Ճապօնական ժողովուրդը հաւատարմութեամբ սպասում է լուրերի այն մասին, որ ռուսաց զօրքի առաջը կտրել են և նա շրջապատվել է ճապօնացիներից։ «Berl. Tageblatt» լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը հաղորդում է այն ֆանտաստիկական հեռագիրները, որոնք հասնում են Լօնդօն բարեկամ պետութեան մայրաքաղաք Տօկիօից. ռուսական զօրքը իբր թէ բոլորովին դեմօրալիզացիայի է ենթարկվել և շտապով նահանջում է. ճապօնացիները գրաւել են երկաթուղու կայարանը և արգելել են ռուսներին դուրս տանել մթերքների ահագին պաշարները։ Գեներալ Կուրօպատկինը աշխատում է անցնել Տայցզիխէ գետը. գեներալ Լենեվիչը գտնվում է, ինչպէս ասում են, 30-հազարնոց կօրպուսով Մուկդէնի մօտ, պատրաստ հասնելու գեներալ Կուրօպատկինին օգնութեան։ «Central News»-ին հաղորդում են Տօկիօից, որ ճապօնացիները մտադիր են իրանց գլխաւոր զինուորական բանակատեղին կազմել Լեաօեանում։ Ճապօնացիները հաղորդում են նոյնպէս Լեաօեանից Տօկիօ, որ ռուսները Լեաօեանի կռիւներում կորցրել են մօտ 15,000 մարդ սպանված, վիրաւոր և գերի ընկած։ Ճապօնացիները իբր թէ գրաւել են ռուսական շատ թնդանօթներ, մինչև 40,000 հրացան և 200 վագօն։ Ճապօնական կորուստները հասնում են 12,000-ի։ (Новости)

Լօնդօնի լրագիրները Լեաօեանի կռիւների մասին։ Լօնդօնից հաղորդում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին. այն ժամանակ, երբ այստեղի լրագիրներից շատերը ճապօնական աղբիւրներից ստացված տեղեկութիւնների հիման վրա խօսում են ճապօնացիների վճռական յաղթութեան և նոյն իսկ ռուսաց զօրքի մի մասի ոչնչացման մասին, «Standard» լրագիրը, որը վերջին շաբաթները նկատելի կերպով տարբերվում է ուրիշ լրագիրներից իր շրջանկատութեամբ և խելացի քննադատութեամբ, ասում է, թէ չէ կարելի ընդունել, որ Ճապօնիան իբր թէ իրապէս հասել է իր նպատակին, թէև ճապօնական գեներալները, անկասկած, կարող են պարծենալ իրանց աջողութիւններով։ Չը պէտք է մոռանալ, որ ճապօնացիների նպատակը Լեաօեանը չէր, որովհետև այդ քաղաքը ճապօնացիների համար այնքան քիչ նշանակութիւն ունի, ինչպէս և ռուսների համար, եթէ միայն վերջինները կարողացել են դուրս հանել այդտեղից իրանց պաշարները։ Ճապօնացիների ռազմագիտական շարժումների իրական նպատակը վերջին շաբաթների ընթացքում միայն այն ժամանակ իրագործված կը լինէր, եթէ նրանց աջողվէր շրջապատել ռուսաց զօրքը և պատրաստել նրան երկրորդ Սեդան։ Սակայն պաշտօնական հեռագիրը Տօկիօից այդ կարևոր հանգամանքի մասին շատ զգոյշ է խօսում, որից հետևում է, որ ճապօնացիները չեն հասել իրանց նպատակին։ «Standard» լրագրին հեռագրում են Տօկիօից, որ ճապօնական քաղաքական շրջաններում նոյն իսկ Լեաօեանում յաղթելու դէպքում յոյս ունեն որ հնարաւոր կը լինի միջնորդութիւնը՝ հաշտութիւն կնքելու մասին։ Ճապօնական լրագիրները առաջարկում են ժողովրդին չը սպասել հաշտութեան շուտ կնքման, այլ պատրաստվել երկարատև և ծանր կռւի համար, որի վերջնական հետևանքը կը լինի այնու ամենայնիւ իրանց յաղթութիւնը, ինչպէս հաւատացած են։

Տեղեկութիւններ Պօրտ-Արտուրի մասին։ Չիֆուից հեռագրում են «Daily Telegraph»-ին, որ ճապօնացիները հրաժարվել են Պօրտ-Արտուրը անմիջապէս շտուրմի ենթարկելու ծրագրից և դրել են իրանց դիրքերի վրա 400 թնդանօթ՝ բերդը անընդհատ ռմբակոծելու համար, այն նպատակով, որ ստիպեն ռուսաց թնդանօթները լռել, նախ քան հետևակ զօրքը կը սկսէ իր արշաւանքը (Р. А.)։

—Եւրոպական լրագիրներում տպված է հետևեալը Պօրտ-Արտուրի մասին. «Ամբողջ արևմտեան ափը գտնվում է այժմ ճապօնացիների ձեռքում, որոնք քննութեան են ենթարկում նաւահանգստից դուրս եկող բոլոր ջօնկաները։ Նաւերի և նաւահանգստի դրութիւնը, անընդհատ արտիլէրիական կռւի պատճառով, շատ ծանր է դառնում։ Journal լրագիրը հաղորդում է, որ Պօրտ-Արտուրում գրեթէ չէ մնացել շինութիւն, որ վնասված չը լինի ռումբով։ Քաղաքային տունը և վառօդային ամբարներից մէկը քանդված են։ Զօրս մեծ պատերազմական նաւեր կարկատում են իրանց վնասուածները և պատրաստվում են կռւի։ Ինչպէս հաղորդում է թղթակիցը, ճապօնական զինուորական իշխանութիւնները, տեսնելով որ Պօրտ-Արտուրը շուտ վերցնել անհնարին է, փոխել են իրանց պլանը, բայց երկիւղ են կրում, որ ճապօնական հասարակական կարծիքը չի հաշտվի այդ փոփոխութեան հետ, եթէ նրան հարկաւոր բացատրութիւն չը տան։ Այդ պատճառով լրագիրները տպեցին նկատողութիւններ, թէ Պօրտ-Արտուրի անկումը մինչև այժմ տեղի չունեցաւ, որովհետև ծովապետ Տօգօի նաւատորմը չէր կարող պաշարողներին աջակցութիւն ցոյց տալ իր բոլոր ոյժերով. անհրաժեշտ է, որ Ճապօնիան անվնաս և ուժեղ պահպանէ այդ նաւատորմը, որպէս զի կարողանայ պահպանել ճապօնական տիրապետութիւնը ծովի վրայ, եթէ ոչ ճապօնական ցամաքային զօրքերը կարող են մեծ վտանգի ենթարկվել։(Русь)։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

26 օգոստոսի

ՇԱՆԳՀԱՅ, օգոստոսի 26-ին (Րէյտէր)։ Տօկիօից հաղորդած տեղեկութիւնների համաձայն, Պօրտ-Արտուրի գլխաւոր շտուրմը 2 շաբաթով յետաձգված է։ Կարելի է, որ բերդը անձնատուր չի լինի սեպտեմբերի վերջից առաջ։ Պաշարողների մէջ սաստիկ տարածված է բէրիբէրի հիւանդութիւնը։

ԼՕՆԴՕՆ, օգոստոսի 27։ (Րէյտէր)։ Ճապօնական կենտրօնական բանակի գլխաւոր կենտրօնի հաղորդածի համեմատ՝ օգոստոսի 17-ին ճապօնացիները բաց թողին մի օդապարիկ, որն անմիջապէս ճշգօրէն մատնացոյց էր անում, թէ ռմբակոծվող դիրքերում ուր էին ընկնում ճապօնական ռումբերը։—«Դէյլի Տելեգ.»-ի թղթակիցը հաղորդում է ճապօնական բանակի գլխաւոր կենտրօնատեղից, որ ինքը այցելել է զինուորական հիւանդանոցը, ուր գտնվում էին 100-ի չափ գլխաւորաբար թեթև վիրաւորներ։ Համարեա բոլորն էլ հրացանի գնդակներով են վիրաւորված, չը կայ ոչ մի սուինի վէրք։ Մի քանիսը ոտից են վիրաւորված։ Սիբիրեան կօրպուսի 13-դ գնդի ռուս օֆիցէրները և զինուորները ապաքինվում են։ Հիւանդանոցում մեռան 4 ճապօնացի և 1 ռուս։ Ճապօնացիները փոխում են ռուսաց երկաթուղային գծերի լայնութիւնը։ Ճապօնական գնացքները գնում են մինչև Դաշիչաօ։

ԼՕՆԴՕՆ, 27 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ Ճապօնական ձախ բանակում եղած «Թայմս»-ի թղթակիցը, նկարագրելով Լեաօեանի ճակատամարտը, ասում է, որ օգոստոսի 17-ի կռւի սկզբում ակներև դարձաւ, որ գեներալ Օկուի նախընթաց աջողութիւնները դրդել էին նրան արհամարհանքով վերաբերվել ռուսների դիմադրական կարողութեանը, որովհետև նա առաջ էր քշել հետևակազօրն առանց բաւարար թնդանօթային ոյժի։ Ռուսներն ուղղակի կրակ բաց արին կարտէչով՝ իրանց ծածկված մնացած դիրքերից։ Երկօրեայ ճակատամարտի ժամանակ ռուսների տակտիկան մի տեսակ հանճարեղ գործ էր, որի համար Օկուն շատ թանգ պէտք է վճարէր։ Ճապօնացիների կրակը մնում էր ապարդիւն՝ համեմատած ռուսական կրակի հետ, որն աւելի և աւելի սաստկանում էր։ Ամբողջ օրը շարունակվող արտիլէրիական կռւից յետոյ, որի ժամանակ ճապօնացիները ռուսներից աւելի նշանաւոր կորուստներ ունեցան, Օկուն հրամայեց հետևակներին յարձակում գործել մութն ընկնելու ժամանակ։ Ճապօնացիներն ունէին 160 դաշտային թնդանօթ և 60 գնդաձիգ ռուսաց 48 դաշտային թնդանօթների դէմ։ Յարձակումները ճապօնացիների վրա նստեցին 10,000 հոգի, չը հաշւելով Կուրօկիի 10-դ դիվիզիայի կորուստները։ Գերի առնված են միայն 7 մարդ։ Ճապօնացիների կորուստները աւելի ևս նշանաւոր էին բուն Լեաօեանին տիրելու համար տըված ճակատամարտում։ Թողված խրամատների մէջ ռուսական և ճապօնական դիակները միմեանց վրա էին ընկած։ Օգոստոսի 19-ին զօրքերը հանգստանում էին և սխալմամբ ենթադրում էին, որ այնուհետև մնում են միայն վերջապահների կռիւներ։ Հանգստեան օրը գործադրվեց պահեստներն առաջ քաշելու համար։ Օգոստոսի 20-ի առաւօտեան ժամը 9-ին Օկուի բանակը նորից մտաւ ճակատամարտի։ Օկուի և Նօդզուի առաջ գտնվում էր ռուսական դիրքերի մի նոր գիծ, որ տարածված էր 10 կիլօմէտրի վրա։ Ռուսական ամրացրված խրամատները ձգվում էին երկաթուղու արևմուտքից դէպի քաղաքի հարաւ-արևելեան կողմը՝ արուարձաններով և ագարակների միջով։ Բլուրների վրա աջ բազուկի կողմում զետեղված էր ռուսական արտիլէրիան։ Ճապօնական 5-դ դիվիզիան փորձեց անցնել ռուսների թիկնակողմը, իսկ նոյն պահուն 3-րդ դիվիզիայի բոլոր արտիլէրիան, հետը հաշւած և 15 սանտիմէտրանոց թնդանօթները, կրակ բացեց իր դիրքերի կենտրօնից։ Ճապօնական 4-դ դիվիզիան շարժվեց երկաթուղուց դէպի արևմուտք, իսկ 2 ուրիշ դիվիզիաներ արշաւում էին ուղղակի քաղաքի վրա։

ՉԻՖՈՒ, 27 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ Անպայման վստահութեան արժանի աղբիւրից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, ճապոնացիները 3 անգամ գրաւել են Պորտ-Արտուրից մէկ մղոն հեռաւորութեան վրա գտնվող մարտկոցներ, բայց ամեն անգամ յետ են մղվել ռուսներից։ Ճապոնական մի քանի գեներալներ, որոնց թւում և դիվիզիայի հրամանատարը, վիրաւորվեցին։ Գաղտնի կերպով Պորտ-Արտուր են մտցվում ռազմամթերքներ և ճապոնացիները չեն կարողանում գտնել աղբիւրը։ Անցեալ գիշեր Ցզինդաօի շրջակայքից մեկնեցին 6 ջօնկաներ մսով և ալիւրով բարձած, որ նշանակված են Պորտ-Արտուրի համար։—Մեծ քանակութեամբ ճապոնացի վիրաւորներ կուի դաշտից վերադառնում են Դալնի։ Քաղաքում գտնվում են 15,000 հիւանդ ու վիրաւոր։ Բոլոր խոշոր շէնքերը գործ են ածվում իբրև հիւանդանոցներ։—Ռուսները պաշտպանում են Պորտ-Արտուրն այնպիսի կտրիճութեամբ և դիմացկանութեամբ, որ մի քանի ճապոնացիներ ենթադրում են, որ բերդը կարող է դեռ մէկ, գուցէ և 2 ամիս դիմանալ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ծովապետի երկրորդ օգնական է նշանակված նաւապետ Վիրէնը։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Օգոստոսի 26-ին վերջացաւ արհեստաւորների միութիւնների և ընկերութիւնների միջազգային կոնգրէսը։

ՎԻԵՆՆԱ, 26 օգոստոսի։ Այստեղ ժամանեց յունական արքայորդի Գէորգին։

ԼՕՆԴՕՆ, օգոստոսի 27 (Րէյտէր)։ Լեաօեանի կռիւը։ Նոր յարձակումն սկսվեց օգոստոսի 18-ի առաւօտեան ժամը 2-ին։ Ճապոնական III դիվիզիան յետ մղվեց ռուսական աջ թևի զօրքերից. 5-դ դիվիզիան աւելի աջող էր գործում ռուսաց ձախ թևի դէմ։ Երկաթէ թելերից շինված արգելափակները կտրատվում էին կացիններով, որի ժամանակ ճապոնացիները կրեցին սարսափելի կորուստներ։ Ռուսները մասամբ յանկարծակի բռնվեցին ամրացված խրամատներում։ Լուսաբացին ճապոնացիներն ստիպված էին նորից թողնելու իրանց դիրքը՝ զօրեղ կրակի պատճառով։ Օգոստոսի 18-ին, ժամի 12-ին ճապոնական հինգերորդ դիվիզիան նորից սկսեց յարձակումը։ Գրոհի ժամանակ ճապոնական հետևակազօրքը բաժանվեց խմբակների, իւրաքանչիւրը բաղկացած 12 մարդուց։ Այս գրոհը յետ մղվեց ռուսաց ամրութիւնների երկրորդ գծի կողմից։ Օկուի երրորդ գրոհն էլ չաջողվեց։ Ճապոնական հետևակազօրքը, սարսափելի կրակի տակ ընկնելով, ուժասպառ եղաւ։ Շտակէլբէրգ փորձեց հինգերորդ դիվիզիայի դէմ հակագրոհ տալ, որ սակայն չաջողվեց։ Երևում էր, ինչպէս շարունակ գնում էին երկաթուղու գնացքները։ Լուսադէմին ճապոնացիները սաստիկ թնդանօթային կրակ բացին։ Ընդհանուր գրոհը նշանակված էր օգոստոսի 21-ին։ Առաւօտեան յարձակումը անաջող անցաւ։ 9—10 ժամերին տեղի ունէր կատաղի թնդանօթային կռիւ։ Ժամի 10-ին ձեռնարկված յարձակումը նոյնպէս ջախջախվեց ռուսական ամրութիւնների վրա, և միայն հինգերորդ դիվիզիան կարողացաւ մուտք գործել արուարձաններին մէջ, բայց մի և նոյն ժամանակ սաստիկ փչաս կրեց։ Այնուհետև տեղի ունեցաւ ռուսների կողմից սաստիկ թնդանօթային կրակ և ռուսների ձախակողմեան թևի ռմբակոծում ճապոնական բատարէաների արագաձիգ թնդանօթներից։ Գիշերվայ ընթացքում ռուսները դեռ ևս դիմանում էին խրամատներում, չը նայելով, որ նրանց բատարէաները արդէն կրակը դադարեցրել էին։ Օգոստոսի 22-ին, հինգօրեայ կռւից յետոյ ճապոնացիներին վերջապէս աջողվեց տիրել երկաթուղային կամուրջներին՝ առաւօտեան 3 ժամին. բայց գեներալ Կուրօպատկինը արդէն կարողացել էր սիբիրական հրացանաձիգների վերջին մասերի հետ միասին հեռանալ։

ՉԻՖՈՒ, 27 օգոստոսի (Րէյտէր)։ Ճապոնական մի զօրասիւն, բաղկացած մօտաւորապէս 700 մարդուց, երբ շարժվում էր Երկար և Դիվիզիօննիյ լեռների միջի հովիտով՝ օգոստոսի 19-ին ոչնչացրվեց էլէկտրական փուգասի պայթիւնով, որ ռուսները մեծ հոգացողութեամբ դրել էին երեք շաբաթ առաջ։ Ֆուգասները ձգվում էին մօտ մի մղոն երկարութեամբ, ճանապարհի կողքով, և դրված էին ապառաժոտ տեղով։ Լեռներում դրված էին պահակներ։ Կէս գիշերին պահակները իմաց տուին թէ ճապոնացիները մօտենում են։ Ռուսները կրակ չը բացին և յանկարծակի էլէքտրական ցոլացուցչի լոյսը ուղղեցին հովտի վրա։ Ճապոնացիներն սկսեցին հրացանաձգութիւն։ Ռուսներն այնքան սպասեցին, մինչև որ ամբողջ զօրասիւնը հասաւ ականաւորված տեղին։ Այն ժամանակ փուգասը պայթեց, և էլէկտրական ցոլացուցչի լոյսի տակ բացվեց մի աղէտալի տեսարան,—ճապոնացիների մարմինների կտորտանքները օդի մէջ խառնվում, իրար էին դիպչում։ Պայթիւնը այնպիսի զարհուրելի ոյժ ունէր, որ ռուսների գծում մի քանի ժայռեր փուլ եկան։ Պայթիւնից յետոյ տիրեց խորին լռութիւն։ Էլէկտրական ցոլացուցիչները լուսաւորում էին զարհուրելի տեսարանը ճանապարհի վրա՝ ապշած բերդապահ զօրքի առաջ։ Ճանապարհը և բլուրների լանջերը ծածկվել էին դիակներով։ Յաջորդ օրը ռուսները մեռելներին թաղեցին։ Դիակները այնքան այլանդակվել էին, որ չէր կարելի որոշել սպանվածների թիւը։ Մի քանի մարդ այնու ամենայնիւ ազատվեցին։ Այս տեղեկութիւնները հրատարակված են «Новый Край» փոքրիկ թերթում, որ լոյս տեսաւ օգոստոսի 21-ին, որովհետև թերթը չէ կարող ամբողջութեամբ տպագրվել տպագրական մեքենաների փչացած լինելու պատճառով։—Կէս գիշերին եկած չինացիները հաստատում են այդ լուրը։ Նրանք ասում են, թէ լսեցին պայթիւն, որի ժամանակ շատ ճապոնացիներ սպանվեցին։ Մանրամասնութիւնները նրանք չը գիտեն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Օրէնքների Ժողովածուի» մէջ հրատարակված է նահանգների տոհմագրական տոմարների մէջ չը մտցրված ազնուականների գրքերի մասին և ռուսաց ազգային դրօշակի տակ նաւագնացութիւն անելու մասին։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 25 օգոստոսի։ (Կորր. Բիւրօ)։ 6000 զինաւորված ալբանացիներ ներս խուժեցին Պրիզրէն քաղաքը։ Նրա շուրջը գտնված գիւղերում, ինչպէս ասում են, գտնվում են դարձեալ 1500 ալբանացիներ։ Դաշնադիր պետութիւնների դեսպանները այս առիթով առաջադրութիւններ արին Բ. Դռանը։ Ասում են թէ ալբանացիները տարան երեք հոգուց բաղկացած կառավարչական մասնաժողովը, որ Պրիզրէնի մի գիւղում բանակցութիւն էր վարում ալբանական պատգամաւորների հետ՝ նրանց պահանջների և գանգատների առիթով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-լէյտէնանտ Սախարովի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին 1904 թ. օգոստոսի 27-ից։ «Օգոստոսի 26-ին բանակի շրջանում պատերազմական ընդհարումներ տեղի չունէին հակառակորդի հետ»։

28 օգոստոսի

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Օգոստոսի 27-ին։ (Սեփական թղթակցից)։ Օգոստոսի 31-ին այստեղի պրիզային դատարանում պէտք է քննվի անգլիական «Կալխաս» շոգենաւի գործը, որ մեր կրէյսէրները բռնել էին յուլիսին։ Այս գործի քննութիւնը յետաձգվել էր մինչև որ շոգենաւը բոլորովին բեռները դատարկէր և կօնդրաբանդի բեռի քանակութիւնը ճիշդ որոշվէր։ Օգոստոսի 1-ի կռւում կրէյսէրների վրա վիրաւորվածները կազդուրվեցին և վերադառնում են դարձեալ իրանց նաւերը։

ԶԱՆԶԻԲԱՐ։ (Րէյտէր)։ Օգոստոսի 24-ին առաւօտեան 3 ժամին անգլիական «Ֆօրտէ» կրէյսէրը Մէնանեան ծովախորշում նկատեց ռուսաց կամաւոր նաւատորմի «Սմօլենսկ» և «Պետերբուրգ» նաւերը։ Սրանք իսկոյն խարիսխները բարձրացրին. բայց հէնց որ «Ֆօրտէից» նշան տրվեց թէ «կարևոր լուրեր ունեմ»՝ ռուսական նաւերը նորից խարիսխ նետեցին։ Այն ժամանակ «Ֆօրտէ»-ից» ուղարկվեց մակոյկ ռուսերէն ծածկագիր հեռագրով և անգլիական գործակալի պաշտօնական բողոքով, որի մէջ արտայայտվում էր անգլիական կառավարութեան խնդիրքը, որ ռուս կրէյսէրները հրաժարվեն չէզոք նաւերը կանգնեցնելու և քննելու իրաւունքից։ Մակոյկի վերադառնալուց յետոյ «Ֆօրտէ» նաւի վրա երևաց «Պետերբուրգի» կապիտան Սկալսկի և դիմաւորվեց պատուաւոր պահակախմբի կողմից։ Նա յայտնեց, որ Զանզիբար էր եկել միայն նախընթաց օրը և չէ կարողացել ածուխի պաշար վերցնել և աւելացրեց, որ կրէյսէրների ներկայութիւնը Զանզիբարում բացատրվում է վատ եղանակով, որի պատճառով նա միայն մէկ շոգենաւ է խուզարկել։ «Սմօլէնսկ» նաւը շատ քիչ բեռ ունէր, նրա վրա միայն 300 տօնն ածուխ կար, որովհետև շոգենաւերը երթևեկում էին մի ամբողջ ամսվայ ընթացքում և այն էլ անընդհատ խառն եղանակների ժամանակ։ «Ֆօրտէի» հրամանատար Դունդաս մատնացոյց արեց Սկալսկիին նրա շոգենաւերի հեռանալու անհրաժեշտութեան վրա։ «Պետերբուրգ» նաւից բրիտանական դրօշակին ողջոյն տրվեց 21 թնդանօթաձգութեամբ։ «Ֆօրտէ» պատասխանեց նոյնպիսի ողջոյնով։ Սկալսկին ածուխ վերցնելու թոյլտւութիւն խնդրեց, որովհետև Ռուսաստան վերադառնալու հրաման է ստացել։ Դունդաս պատասխանեց, թէ պարտաւոր է նախապէս հարցնելու իր կառավարութիւնից ։ Ապա անգլիական կապիտանը այցելեց Սկալսկիին և նոյնպէս դիմաւորվեց պատուաւոր պահակախմբով։ Երկու կապիտանների հանդիպումը շատ սրտագին էր։ Երևաց, որ «Պետերբուրգ» նաւի վրա կան մեծ քանակութեամբ ածուխ, եօթը հինգ դիւյմանոց և մի քանի մանր թնդանօթներ։ «Սմօլէնսկի» վրա ըստ երևոյթին կան զանազան մեծութեան 11 թնդանօթներ։ Ինչպէս երևում է, Սկալսկի դիտաւորութիւն ունէր ածուխ հայթհայթել «Սմօլէնսկի» համար Զանզիբարի ջրերում, եթէ անգլիական կրէյսէրը եկած չը լինէր։ Դունդասի «Ֆօրտէ» նաւը վերադառնալուց յետոյ, ռուսական շոգենաւերը ճանապարհ ընկան հարաւային ուղղութեամբ։ «Ֆօրտէ» գտնվում է Զանզիբարում։ Կառավարչական առագաստանաւը հսկում է Մէնանեան ծովախորշի մօտ։

ՉԻՖՈՒ, 27 օգոտոսի։ (Րէյտէր)։ «Новый Край» լրագիրը օգոստոսի 17-ից տալիս է հետևեալ մանրամասնութիւնները Պորտ-Արտուրեան ճակատամարտի մասին օգոստոսի 14-ին։ Սոսկալի շտուրմի ժամանակ, 14-րդ գնդի հրամանատար գնդապետ Կիրիկօվ ուղարկեց մի խումբ կամաւորներ, որոնք ցանկութիւն յայտնեցին ժողովել և օգնել վիրաւորներին արևելեան թևի վրա։ Երբ կամաւորների խումբը ճապոնացիների կրակի տակ յայտնվեց, ռուսները բարձրացրին Կարմիր-Խաչի դրօշակը։ Երբ կամաւորների խումբը հասաւ այն տեղին, ուր ընկած էին սպանվածները, ճապոնացիները կրակ բացին, որից մահացու կերպով վիրաւորվեց ունտէր-օֆիցէրը, կապիտան Սպանով, ենթադրելով, որ ճապոնացիները սխալմամբ են կրակ թափում, կամաւորների խումբն ուղարկվեց երկրորդ անգամ։ Ճապոնացիները կրկին սկսեցին կրակ թափել և վիրաւորեցին մէկ զինւորի։ Դրանից յետոյ խումբը յետ դարձաւ։ Արևմտեան թևի վրա ճապոնացիները ամրացան Խիացզեատունի մօտ։ Ռուսական արտիլէրիան սաստիկ կրակ բացեց և նրան աջողվեց ջախջախել ճապոնական երկու թնդանօթ։ Օգոստոսի 15-ին սկսեցին ռմբակոծել № 22 մարտկոցը արևելեան թևի վրա, գործածելով դաշտային թնդանօթներ, որ դրել էին Արծուի Բուն անուն կրող բլրի վրա։ Ճապոնացիները շարունակեցին ռմբակոծութիւնը ամբողջ գիշեր արևելեան ճակատի բոլոր տարածութեան վրա։ Օգոստոսի 15-ին ռուսները, որոնք գրաւած ունէին դիրք բարձր լեռան վրա, կրակ բացին ճապոնացիների դէմ, որոնք թագնված էին բլուրների ետևը։ Ճապոնացիները անյապաղ ցրիւ եկան։ Ռուսները ստիպեցին նրանց նոյնպէս դադարեցնել պատնէշներ փորելու աշխատանքները։ Ռմբակոծութիւնը շարունակվեց ամբողջ օրը։ Չինացիները հաղորդում են, որ գարու և դարմանի շատ քիչ պաշարներ ունեն ճապոնացիները ձիերի համար։ Ռուսական ռումբերից աւերվեց ճապոնական ռազմամթերքների պահեստը Լիտուրկաուի մօտ։ Օգոստոսի 14-ից մինչև 16-ը ճապոնացիները երկիւղ կրելով ժանտախտի երևալուց, թաղեցին՝ ամենակատաղի կրակ թափվելու ժամանակ, ճապոնական 700 քայքայվող դիակներ հիւսիս-արևելեան ճակատի վրա։—Չիֆու ստացված նամակի համաձայն, ռուսները մաքրում են ծովային ջուրը, որովհետև ճապոնացիները կտրեցին ջրանցքը Իտշանեան բլրի վրա։

ՄՈՒԿԴԷՆ։ Օգոստոսի 23-ին «Րէյտէրի գործակալութեան» թղթակիցը հաղորդում է. «Ես Մուկդէն վերադարձայ ռուսական վերջապահ զօրքի հետ միասին, գտնվելով զօրքի հետ կռուի հէնց սկզբից Լեաօեանի մօտ։ Այդ ճակատամարտում երկու կողմերի կորուստներն ևս ահագին են։ Չափաւոր հաշւով այդ կորուստները հասնում են մինչև 50,000 մարդ։ Կատաղութիւնը այդ կռիւների ժամանակ յիշեցնում էր Միացեալ-Նահանգների քաղաքացիական արիւնհեղ ճակատամարտերը։ Կուրօկիի շրջանաձև շարժումը արևելեան կողմից արագացրեց յետ նահանջումը Լեաօեանից։ Կռիւը շարունակվում էր մինչև օգոստոսի 22-ը, երբ աւերվեցին կամուրջները։ Ռուսները համոզվեցին, որ իրանց լեաօեանեան դիրքերի ճակատը շատ երկար է և այդ պատճառով իրանց զօրքը չէ կարող նրանց պաշտպանել։ Զօրքերի մեծ մասը անցաւ Տայցզիխէ գետով օգոստոսի լոյս 20-ի գիշերը և յարձակում գործեց Կուրօկիի վրա երկու կորպուսներով։ Առաջին օրը նպաստաւոր էր ռուսների համար, բայց գիշերվայ ընթացքում դրութիւնը փոխվեց. ռումբերի, շրապնէլների կրակը և հրացանաձգութիւնը, որ ճապոնացիները ուղղում էին գիշերվայ ընթացքում ռուս հետևակների վրա գաօլեանի դաշտերից, ռուսներին մեծ փչաս պատճառեց։ Կռիւը շարունակվեց օգոստոսի 21 և 22-ին։ Ռուսները կարողացան պաշտպանել երկաթուղու արևելեան կողմը։ Ճապոնացիները մօտեցան Եանտային և սկսեցին յարձակումը կէս գիշերին, օգոստոսի 22-ին. այդ ժամանակ ռուսական մթերքասայլերը սկսեցին նահանջել և օգոստոսի 23-ին առաւօտեան ենթարկվեցին յարձակման Եանտայից 3 մղոն տեղ, Մուկդէնի ճանապարհի վրա, ուր ուղղվեցին երկու ռուսական զօրային կորպուսներ բազմաթիւ արտիլէրիայով՝ աջ թևը պաշտպանելու նպատակով։ Ճանապարհները շատ վատ վիճակի մէջ էին, ուստի անհրաժեշտ էր դանդաղօրէն նահանջել, որովհետև մարդիկ և անասունները միակերպ յոգնած էին։ Ճապոնացիները երևան եկան միայն քիչ ոյժերով։ Սովորաբար այնքան ձեռնարկու ճապոնացիները չը նկատեցին այն լուրջ դրութիւնը, որի մէջ գտնվում էին ռուսները։—Ճապոնական զօրքը 40,000 հոգուց բաղկացած, իբր թէ հասել է Մուկդէնից արևմուտք։ Շատ հաւանական է, որ երկու բանակների ունեցած պայմանների մէջ, պատերազմը կը շարունակվի անորոշ ժամանակ, եթէ ճապոնացիները չը կարողանան շտապեցնել արշաւումը և ստիպել ռուսներին ընդունել կռիւ։»

ՄՈՒԿԴԷՆ, 27 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ Ճապոնական արևելեան բանակի առաջապահ խմբերը գտնվում են 50 վերստ տարածութեան վրա քաղաքից։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 27 օգոստոսի։ «Բերլինէր Անցայգէրի» թղթակիցը հետևեալ մանրամասնութիւններն է հաղորդում Լեաօեանի կռւի մասին. 20-ին Վիբօրգեան գունդը յարձակումով վերցրեց Սակվանտուն գիւղը։ Կռիւ մտնելուց առաջ գնդի հրամանատարը ժողովեց գնդերը գերմանական զինւորական ագենտ մայօր Րանկէլի առաջ և գոչեց «ուրա» ի պատիւ Վիլհէլմ կայսրի։ Շտուրմի ժամանակ հրամանատարը վիրաւորվեց ուսից, բայց չը թողեց հրամանատարութիւնը։—Մուկդէնի էվակուացիօնը (դատարկելը) կատարվում է լրիւ. ճապոնացիները դեռ չեն անցել Խունիէ գետը, որ հոսում է քաղաքից դէպի հարաւ։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 27 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ «Ասկօլդը» դուրս է գալիս նաւաշինարանից և անցնում է վերին նաւահանգիստը, ուր կը մնայ իր ռազմական մթերքները թափելուց յետոյ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ (Կորր. Բիւրօ)։ Դաշնադիր պետութիւնների դեսպանների միջնորդութեան ի հետևումն, աջակից զօրք է ուղարկված Պրիզրէն։ Բ. Դուռը հրաման տուեց դիմել զինւորական ոյժի ցուցարարների դէմ՝ այն դէպքում, եթէ անկարելի լինի այլապէս ստիպել նրանց դուրս գալ քաղաքից։ Բ. Դուռը հաւաստիացրեց, որ դրութիւնը անվտանգ է և կարգը շուտով կը վերականգնվի։

28 օգոստոսի

ՄՈՒԿԴԷՆ, 26 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ «Դէյլի Մէյլ» լրագրին հաղորդում են, որ զօրքերը և տրանսպօրտները գալիս են կատարեալ կարգապահութեամբ։ Ճապոնացիները քիչ էին նեղացնում յետ նահանջելու ժամանակ։

ՏՕԿԻՕ, 27 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ Վլադիվօստօկից դուրս եկած նորվէգական շոգենաւից հաղորդում են, որ «Բօգատիր» նաւի կարկատումը վերջացած է. մնացած կրէյսէրների կարկատումը կաւարտվի սեպտեմբերի վերջը։—«Ստանդարդ» հաղորդում է, որ վերջին երեք-չորս ամսվայ ընթացքում ռուսաց կառավարութեան գործակալները գնում են 400-ից մինչև 500 հազար ածուխ, որի մեծ մասը ուղարկված է Մանիլա։

ՇԱՆԽԱՅԳՈՒԱՆ, 27 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ «Նիւ-Եօրկ-Հէրալդ» լրագրի թղթակիցը ուղարկեց օգոստոսի 26-ին լեաօեանեան կռւի ընդարձակ նկարագրութիւնը, որը վերջանում է հետևեալ խօսքերով. «ռուսների յետ նահանջումը կատարվեց հիանալի կարգապահութեամբ։ Ոչինչ չէ թողնված. տարված են բոլոր պաշարները և երկաթուղիական նիւթերը։ Ճապոնական կորուստները 20,000 են հաշւում, ռուսներինը—15,000։ Ճապոնական զօրքը ստիպված կը լինի մէկ ամբողջ ամիս մնալ Լեաօեանում ռազմամթերքներ և ուտեստի պաշարներ վերցնելու և զօրքերին հանգիստ տալու համար, այն ինչ ռուսները ոտք են դնում նոր պատրաստ յենակէտի վրա։ Կուրօպատկին կարողացաւ կանգնեցնել ճապոնացիների յարձակումը պակաս ոյժերով, սարսափելի կորուստներ պատճառելով նրանց։ Ճապոնացիները գրաւեցին միայն երկու շո-

գնկարք, 4 թնդանօթ և բռնեցին 15 գերի. Նրանք արդէն հաշիւ են տալիս իրանց, որ դժուարութիւնները օրեց օր մեծանում են։

ԼԽԱՍԱ, 25 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ Այսօր ստորագրվեց դաշնագիրը Անգլիայի և Տիբէտի միջև։

ԼՕՆԴՕՆ։ 28 օգոստոսի (Րէյտէր)։ Եապօնա-նական ձախ բանակի մէջ գտնվող «Թայմս»-ի թղթակիցը հեռագրում է Պէկինից, որ օգոստոսի 27-ին եապօնացիների ձեռքը ընկած զինուորական կողոպուտը բոլորովին աննշան են, եթէ աչքի առաջ ունենանք Լեաօեանի կարևորութիւնը։ Ռազմական մթերքների մի մասը ոչնչացաւ հրդեհից, որ առաջացաւ ռուսական գաղութում։ Եապօնացիների ձեռքը շոգեկառքեր չը կան, որոնց նրանք այժմ շատ մեծ կարիք ունեն և որոնք այժմ նրանց համար աւելի գին ունեն քան արտիլէրիական թնդանօթները։ Այն ամենից յետոյ, որ կարդացի բոլոր լրագիրներում եապօնացիների գերազանց տակտիկայի և ռազմագիտութեան մասին, պէտք է խոստովանվեմ, որ իմ տեսածը չէ համապատասխանում սպասածիս։ Ես ուղղակի այն կարծիքի եմ, որ թէ մէկ և թէ միւս բանակի գործողութիւններում ոչ մի նշանաւոր բան չը կայ ռազմագիտական տեսակէտից։ Եթէ նոյն իսկ կռւող կողմերից մէկը հասել է որ և է ռազմագիտական աջողութեան, այդ էլ կարելի է վերագրել գեներալ Կուրօպատկինին այն մտքով, որ նա խանգարեց եապօնացիներին հասնելու իրանց պատերազմական գործողութիւնների գլխաւոր նպատակին։

ՎԻԷՆՆԱ։ Յունական արքայորդի Գէորգին այցելեց կոմս Գօլուխօվսկուն։ Տեսակցութիւնը բաւական երկար տևեց։ Իշխանազնը օգոստոսի 29-ին կուղևորվի Պետերբուրգ։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Թագաժառանգը ծննդեան օրվան առիթով բարձրացրած է ֆէլդֆէբէլի աստիճանի։

ԼՕՆԴՕՆ, 28 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ «Դէյլի Խրօնիկլ» ասում է, թէ Լեաօեանի կռւի մասին ստացված տեղեկութիւնները պարզում են, որ Կուրօպատկինը լիովին արդարացրեց իր մեծ զօրավար լինելու համբաւը։ Ամեն բանով նա պարտական է վերջապահ զօրքի աչքեցուցիչ քաջութեան, որի հերոսութիւնը հաւասար է նրան՝ ինչ որ կատարել են եապօնացիները պատերազմի բոլոր ընթացքում։ Լրագրի կարծիքով՝ պատերազմի նկարագրութիւնը պէտք է փոփոխէ հասկացողութիւնները կռւէ պայմանական պատահականութեան մասին։ Լաօեանի կռւում երկու կողմի զինւորները հաւասար են միմեանց։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱՆ

27 մայիսի

Բօրսայի դիսկօնտը	6—$7^1/_2{}^0/_0$	»
Պետական $4^0/_0$ րենտան	$91^1/_8$ —	»
I Խաղար. տոմսերը	$382^1/_2$ —	»
II » »	$294^3/_4$ —	»
III » »	252— —	»
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ.	— — —	»
Բագւի » » »	— — —	»
Թիֆլիսի հող. բանկի $5^0/_0$	— — —	»
» » » $4^1/_2{}^0/_0$	— — —	»
Բագւի նաւթ. Ընկ.	440— —	»
Կասպիական Ընկ.	4775 —	»
Մանթաշեան և Ընկ.	$199^1/_2$—	»
Նօբէլի և Ընկ.	9625 —	»

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան

տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՌՕՍՏՕՎ
Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան։
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ռ. կ. ե. հ.) 54—100

Յովսէփ Մէլիք-Ջհանեանի

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆՈՒՄ

ընդունում են գիշերօթիկ և երթևեկ աշակերտներ պատրաստվելու բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար. ընդունվում են նաև իբրև գիշերօթիկ դպրոցներում արդէն սովորողները։ Օտար լեզուներից աւանդվում են գերմաներէն և ֆրանսերէն։ Թիֆլիս, Բէհբութեան փողոց № 10, տ. պօլկ. Ստեփանեանի։
(ե. հ. կ.) 4—10

Թարգմանված և արդէն պատրաստ է տպագրութեան Պօտապէնկօի

ՔԱՒՈՒԹԻՒՆ

Դրաման.
(կ. ե. հ.) Ա. Ղարիբեան. 1—3

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Անդրկովկասեան երկաթուղիների գլխաւորը, պետական խորհրդական, ինժեներ Իպպօլիտ Կօնստանտինօվիչ Իվանօվսկի ներկայումս յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ նա ոչնչացրել է այն հաւատարմաթուղթը, որ տրված էր երկաթուղիների վարչութեան անունից անդրկովկասեան երկաթուղիների համար հողեր ծախող գործակալ Կօնստանտին Պետրօվիչ Անդրէեվին և հաստատված Թիֆլիսի նոտար Մղերովի մօտ 1902 թւի մայիսի 1-ի ցուցակով № 4295։ 1—3

Դ Պ Ր Ո Ց

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Երկու սեռի մանուկների համար։ Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից, ուսման սկիզբը սեպտեմբերի 6-ից։ Բեհբութեան փող. սեփ. տ. 29. 21, 26, 29, 31, ս. 1, 3 3—6

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑ
ԵՒ
Մանկական Պարտէզ
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
(Ծննդ. Յովհանջանեան)

Բէհբութովսկայա փողոց, տուն Շաղինեանի № 38.
Երկու սեռի մանուկների ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։
(21,22,26,28,29,1,3,6,7,9) 5—10

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ
(պանսիօնէր)
ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ.

պահանջված ժամանակ արվում է դասընթացի կրկնողութիւն գիմնազիայի բոլոր դասարանների համար։ Հասցէ ՑՐԷՑԼԻՆՍԿԻ № 4.
(ռ. կ. ե. հ. շ.) 3—5

!! ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ !!
ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ

ԵՂԲ. Գ. ԵՒ Մ.
ՓՐԻԴՈՆԵԱՆՑՆԵՐԻ
ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ
ԲՈՒԾԱՐԱՆԻ

Պատկերազարդ կատալոգը հայերէն լեզուով բուծարանը գտնվում է Անդրկովկասի երկաթուղու Սկրա կայարանի մօտ։ Կատալոգը ուղարկվում է ՁՐԻԱԲԱՐ։

Դիմել՝ Тифлисъ, М. Е. Придонову Сергіевская ул. (հ. կ.) 4—12

ՎԱՌՎԱՌԷ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ
ՍՄԲԱՏԵԱՆՑՆԵՐԻ

ուսումնարանում աւանդվում են՝ կրօն (հայոց լեզուով), ռուսաց լեզու, թուաբանութիւն, հայոց լեզու և գեղագրութիւն և տարվայ ընթացքում պատրաստվում են քննութեան երեխաներ զանազան միջնակարգ դպրոցների և Լազարեան ճեմարանի համար։

Ուսումն սկսվում է օգոստոսի 10-ից։ Ռօստով Դ/վ, Տուրգենևվսկաեա փողոց, տուն եղբ. Ռիւմանօֆների, № 4. (ա.օ) 19—25

Մ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

Կար ու ձևի ուսումնարանը

Տեղափոխվում է Գանօվսկայա փողոցից անկիւն Բեհբութօվսկի և Վելեամինօվսկի № 25 տ. Լօրիս-Մէլիքեանի։ Աշակերտուհիների ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 26-ից, առաւօտեան 9—2 ժ. իսկ պարապմունքները սեպտեմբերի 1-ից։

Ընդունվում են և գիշերօթիկներ։
(չ. ռ. կ) 3—3

Հարկաւոր է հայերէն և ռուսերէն լեզուներ լաւ իմացող ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Վերին-Ագուլիս գնալու համար։ Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ Бебутовская ул. д. № 45, кв. Аветисова.
(ռ. կ. ե.) 1—3

Թիֆլիսից դուրս պահանջվում են
1 ԳՐԱՇԱՐ և 1 ՏՊԱԳՐԻՉԻ ՕԳՆԱԿԱՆ
Դիմել 1—2 ժամը և 7—8 ժ. «Վիկտօրիա» հիւրանոց. № 21։ ռ. կ. 2—2

Ընդունում եմ ձեռնտու պայմաններով
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ
աշակերտներ. Бебутовскій пер. домъ № 23.
(ռ. կ. ե.) 2—6

Երգիչ Գ. ԲՕՅԱՃԵԱՆԸ

հրաւիրում է լաւ ձայն ունեցող երկու սեռի անձանց մի մշտական երգեցիկ խումբ կազմելու

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳԻ ՀԱՄԱՐ

Ունենալով բաւական ընդարձակ ծրագիր, անհրաժեշտ կը լինի մշակելու իւրաքանչիւր անդամի կամ անդամուհու ձայնը, տալով նաև պահանջի չափ երաժշտական կրթութիւն, որպէս զի խումբը կարողանայ տալ գեղարուեստի պահանջների համապատասխան երգեցողութիւն։ Ուստի ցանկացողները պիտի լինեն այնպիսի անձինք, որոնք կարողանան իրանց նուիրել ԲԵՄԻՆ։ Ցանկացողները կարող են գրել հետեւեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Андреевская ул. д № 4, Г. Бояджяну. յայտնելով մի և նոյն ժամանակ իրանց հասցէն։ կ. չ. ռ. 1—3

Մի հայուհի ցանկանում է ունենալ հայոց լեզուի և կար ու ձևի դասեր. Վելեամինօվսկայա № 24. 1—1

Վարժարան-Պանսիօն
Յ. ՂԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆԻ

(XIII-րդ տարին իր գոյութեան Тифлисъ, Авлабаръ, Архангельская ул. д. № 32).

Ընդունում եմ նորեկ աշակերտներ՝ իբրև երթևեկներ և գիշերօթիկներ բոլոր պետական միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար։ Ընդունվում են նաև բոլոր գիմնազիաների, վաճառականական, րէալական և ուրիշ կառավարչական դպրոցների ստորին դասարանների աշակերտները իրանց տուած դասերը վերակրկնելով հանդերձ (съ репетиціей)։ Վարժարանում աւանդվում են նաև բացի միւս առարկաներից՝ կրօն, հայոց լեզու, ֆրանսիական և գերմանական լեզուներ հմուտ ուսուցիչների ղեկավարութեամբ, իսկ առաջի նախակրթարանում կրօնին կից նաև բարոյախօսութիւն մանուկների համար։ Վարձը չափաւոր է։ Ուսումը սկսվում է սեպտեմբերի 1-ից։

Վարժարանի կառավարիչ՝
4—5 Յ. Ղարագեօզեան

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

(Тифлисъ, Сололаки, Лермонтовская ул., № 9)

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։

Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն. 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Հաշւապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային). 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Ձրի ուսուցումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրա։ Պարապմունքները կուրսերում լինում են ամեն օր։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնօվի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմօնտօվսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (վ. չ.) 19—25

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնւող

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն $4^1/_2$ ամսում։
Պարապմունքի առարկաներն են.

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն։ 2) Առևտրական թուաբանութիւն։ 3) Առևտրական թղթակցութիւն։ 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինգտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան։ Պարապմունքները սկսվում են 1904 թւի սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս ամենայն ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։

Դրանից անկախ, 1904 թւի սեպտեմբերի 1-ից կը բացվեն քիչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ։ (ե. հ. կ.) 19—25

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Երկու սեռի անձանց համար

(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական, եւ առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։ Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։ Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։

Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа)—տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.
(չ. կ.) 15—30

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 28-го августа 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» Мадатовская ул. № 15.